

Από τον Νικόλαο Γ. Τσίτσο
Ναυπηγό - Μηχανολόγο ΕΜΠ
Καθηγητή ΑΕΝ Ασπροπύργου

Εφημερίδα «Επικαιρότητα Δυτικής Αττικής», Αρ. Φύλλου: 4122, Μάρτιος 2007

- Τι σημαίνει για σας η πόλη Ελευσίνα ;
- Πώς βλέπετε να πορεύεται η πόλη της Δήμητρας και του Αισχύλου στο 21^ο αιώνα ;
- Ποιες προοπτικές της ανοίγονται και ποιοι κίνδυνοι την απειλούν ;

Ἐλευσίς¹, ἀρχαία πόλις τῆς Ἀττικῆς. Ἰερὴ τῇ Δήμητρι καὶ τῇ κόρῃ (Περσεφόνῃ), μνημονευομένη πρῶτον ἐν τῷ Ὀμηρικῷ Ὕμνῳ εἰς Δήμητρα.

Ἐλευσίνα². Ἰδιαιτέρα θεοτῆς ἐν Λατῷ τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ κάτοικοι ὠριζόντο. Ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐν Λακεδαιμόνι, μαρτυρεῖται ἡ ἐπίκλησις Ἐλευσινία διὰ τὴν Δήμητρα καὶ τὴν Εἰλείθυιαν, αὗται ἐφέροντο καὶ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἐλευθώ, Ἐλευσία, Ἐλευθία, ὡς θεαὶ προστάτιδες τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς μετὰ τὴν γέννησιν ἀναπτύξεως τῶν ὄντων. Ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχε ἡ θεοτῆς Ἐλευσία, ἐκεῖθεν δέ μετεδόθη εἰς Κρήτην, ὡς ταυτιζομένη πρὸς τὴν Εἰλείθυιαν. Το ὄνομα ἀπηχεῖ τὴν εὐόωνον καὶ ἄπονον ἔλευσιν εἰς φῶς τοῦ γεννομένου βρέφους.

Ἐλευσίς³. Μία ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχαίων πόλεων τῆς νήσου Θήρας.

Ἐλευσινία⁴. Ἐπίκλησις τῆς Δήμητρος, καὶ ἐνίοτε τῆς Κόρης καὶ τῆς Χλόης, ἰδίως ἐν Ἐλευσίνι καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις καὶ δὴ ἐν Πλαταιῶν καὶ πλησίον αὐτῶν, ἐν Θελοπούσῃ τῆς Ἀρκαδίας, ἔνθα ὑπῆρχον ναοὶ αὐτῆς καὶ ὅπου ἐτελούντο ἱερὰ καὶ ἀγῶν *περὶ κάλλους*, ἐξ αὐτοῦ εἶχε κληθεῖ ὁ πρῶτος δῆμος Ἐλευσίνος τῆς Γορτυνίας.

Οἱ ονομαζόμενοι **Ρεῖτοι⁵** (σημερινή λίμνη Κοιμουνδόουρου) ἦταν αφιερωμένοι στις Δήμητρα καὶ Κόρη. Εκεί βρίσκονταν τα σῖνορα Ἀθηνῶν καὶ Ελευσίνας. Ἀπὸ τὴν Ελευσίνα ἀν στραφεῖ κάποιος πρὸς τὴν Βοιωτία, ὑπάρχει ὁδὸς ποὺ τὸν οδηγεῖ στὴς Πλαταιῶν. Ἀλλὴ οδηγεῖ πρὸς τὰ Μέγαρα. Στὸ δρόμο αὐτὸ ὑπάρχει πηγάδι τοῦ ὁποῖο ονομάζεται **Ἀνθιο**. Λέγεται πὺς ἡ Δήμητρα καθόταν σ' αὐτὸ με μορφὴ γριάς, μετὰ τὴν ἀρπαγὴ τῆς κόρης τῆς. Στὴν Ελευσίνα ρεῖ ο Κηφισὸς. Κοντὰ τοῦ εἶναι ἡ θέσις Ερινεὸς. Ὁ Πλούτων, ὅταν ἀρπάξε τὴν Κόρη, ἀπὸ ἐκεῖ τὴν κατέβασε..... Κοντὰ στὸν Κηφισὸ ὁ Θησέας σκότωσε τὸ ληστὴ Προκρούστη. Οἱ Ελευσῖνιοι ἔχουν ναὸ ἀφιερῶμένο στὸν Τρυτοπόλεμο, ἄλλον στὴν Προπυλαία Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ποσειδῶνα πατέρα. Ὑπάρχει πηγάδι ονομαζόμενο **Καλλιχορον**, ὅπου γιὰ πρώτη φορὰ οἱ γυναῖκες τῶν Ελευσινίων ἔστησαν χορὸ ἀφιερῶμένο εἰς τὴν θεά. Τὸ **Ράριο** (Θριάσιο) πεδίο εἶναι τὸ πρῶτο ποὺ σπάρθηκε καὶ ἔδωσε καρποὺς. Εκεί ὑπάρχει τὸ αὐλὸν τοῦ Τρυτοπόλεμου καὶ φαίνεται ὁ βωμὸς τοῦ. Ὁ ἥρωας **Ελευσίνας**, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὸ ὄνομά τοῦ στὴν πόλιν, ἄλλοι λένε ὅτι ἦταν παιδί τοῦ Ερμῆ καὶ τῆς **Δαείρας**, κόρης τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ ἄλλοι νομίζουν ὅτι πατέρας τοῦ εἶναι ὁ Ὠγυγός. (Πανσανίας, Ἀττικά). Ὁ Πανσανίας στὴς περιηγήσεις τοῦ ἀναφερόμενος στὴς Ἀθῆνα, Σπάρτη, Ὀλυμπία, Δελφοὺς... κλπ περιγράφει τὴς πόλεις καὶ τὰ μνημεῖα τοὺς ἀφιερώνοντας πολλὰς σελίδες. Τὴν Ελευσίνα τὴν περιγράφει με τριάντα δύο γραμμὲς. Διερωτώμαι, πὺς εἶναι δυνατό τὴν ἱερὰ αὐτὴ πόλιν, τὴν τόσο σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, οὐσιαστικὰ νὰ μὴν μᾶς τὴν περιγράφει ὁ περιηγητής ; Τὴν ἀπάντησιν τὴν δίδει ὁ ἴδιος :

Τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους τοῦ ἱεροῦ τὸ τε ὄνειρον ἀπεῖπε γράφειν, καὶ τοῖς οὐ τελεσθεῖσιν, ὁπόσων θεὰς εἰργόνται, δῆλα δῆπου μὴδὲ πυθέσθαι μετεῖναι σφίσιν. (Τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους ὄνειρό μου ἀπεῖπε (ἀπαγόρευσε) νὰ γράψω. Καὶ οἱ ἀμύητοι, γιὰ ὅσα ἀπαγορεύεται νὰ δουν, εἶναι φανερό ὅτι δὲν πρέπει νὰ πληροφοροῦνται.)⁶

Ἡ τελευταία παράγραφος δηλώνει τὸ τι ἀσθάνεται καὶ τὸ πὺς ἀντὶλαμβάνεται τὴν Ελευσίνα ὁ Ἕλληνας. Τί νὰ πῶ γιὰ τὴν ἱερὴ πόλιν ; Εἶναι δυνατόν νὰ μὴ φέρει κάποια ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς θεάς τῆς ; Εἶναι καὶ σήμερα παντοδότεира, θνητῶν θρέπτρια, Πελοποννησίων, Κρητῶν, Ἡπειρωτῶν, Θρακῶν, νησιωτῶν, Θεσσαλῶν, Ἀλβανῶν, Πακιστανῶν, Βουλγάρων,....., πολυμέδμιος, πόλιν τοῦ μόχθου καὶ τῆς εἰρήνης. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ θυμηθῶμε μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα τῆς θεάς **Μητέρας** καὶ νὰ τὰ ἀποδώσουμε στὴν σημερινὴ πόλιν. Ἀγλαότιμη, πλουτοδότεира, σταχυοφόρε, σπερμείη, θνητῶν θρέπτρια, ποτνια, πολυποτνια θνητοῖς.

Η πόλη ελεηλατήθη το έτος 395 μΧ από τους εκχριστιανισμένους βαρβάρους υπό τον Αλάρικο. Τα μυστήρια απαγορεύθησαν ρητώς υπό του Αυτοκράτορος Θεοδοσίου του Β' περί το 400 μΧ. Έκτοτε η πόλις εγκατελείφθη σχεδόν τελείως και μόλις ως ελεεινόν χωρίον αναφέρεται κατά την βυζαντινή περίοδο. Ο Σπών επισκεφθείς την Ελευσίνα τον Φεβρουάριο του 1676 αναφέρει πως βρήκε την περίξ πεδιάδα καλλιεργημένη, αλλά ουδεμίαν κατοικίαν και κανένα μόνιμον κάτοικο εις αυτή⁷. Έτσι εφηρμόσθη πλήρως ο υπό του Φλαβίου Αρκαδίου, αυτοκράτορα της Nova Roma – Κωνσταντινουπόλεως, νόμος (396 μΧ), ενάντια στον ελληνικό πολιτισμό "ες εδαφος φέρειν", όπου ισοπεδώθησαν τα ιερά των Ελλήνων. Στην Ελευσίνα όλα κατεστράφησαν. Από τα σπαράγματα των κτιρίων του ιερού χώρου αρκετά έχουν χρησιμοποιηθεί (όπως φαίνεται και σήμερα) για το κτίσιμο της Εκκλησίας του Αγ. Ζαχαρία. Φαίνεται πως με τον τρόπο αυτό διατηρούνται τα ελληνικά μνημεία.

Σήμερα, μέσα στον αρχαιολογικό χώρο, σε περίοπτη θέση, υπάρχει μικρός χριστιανικός ναός. Η επικρατούσα κοσμοαντίληψη, το εκκλησιάκι δηλώνει την παρουσία της, με την αισθητική της, την λογική της και την ηθική της, ατενίζει από ψηλά, κυρίαρχη, το κατεστραμμένο και πεσμένο στα πόδια της Ελληνικό Ιερό. Και τα άλλα εκτός του τείχους μνημεία που βρίσκονται ; πού είναι η αρχαία πόλη ; το θέατρο, η ιερά οδός, τα ιερά επί της ιερά οδού, το μυκηναϊκό νεκροταφείο ; Δεν μπορεί η σημερινή Ελευσίνα, αναδεικνύοντας τα μνημεία της, να αναπτύξει αξιόλογη τουριστική κίνηση ; Ανάπτυξη σημαίνει πάντα βιοτεχνία, εργοστάσιο; Τιτάν, Κουραμάνης, Πετρόλα, Χαλβουργική ; , disco club, καφετέρια, μπαράκια ; Θέλω εδώ να θυμίσω ότι η περιοχή στην οποία βρίσκεται η είσοδος του αρχαιολογικού χώρου ουσιαστικά είναι "μη προσπελάσιμη" για τα μεγάλα τουριστικά λεωφορεία.

Χαρακτηριστικό της νοστορπίας που επικρατεί σήμερα, από μερικούς, για την ανάδειξη των αρχαίων μνημείων, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της αξιοποίησης των δυνατοτήτων της πόλης μας είναι το κείμενό μου που δημοσιεύθηκε στον "Παρατηρητή", με τίτλο "Ένας φανταστικός διάλογος", τον οποίο σας παραθέτω :

Ο διάλογος αναπτύσσεται μεταξύ των Διοδώρου, Χριστόδουλου και ενός Γερμανού τουρίστα. Αντικείμενο του διαλόγου είναι το Μυκηναϊκό Νεκροταφείο Ελευσίνας. Τα πρόσωπα που λαμβάνουν μέρος είναι φανταστικά.

Γερμανός : Συγγνώμη, κύριε, μήπως γνωρίζετε πού βρίσκεται η Μυκηναϊκή νεκρόπολη;

Χριστόδουλος : Τι με ρωτάει ο άνθρωπος !! Μυκηναϊκή νεκρόπολη !! Τι είναι αυτό, κύριε ;

Γερμανός : Το Μυκηναϊκό νεκροταφείο Ελευσίνας, κύριε!

Χριστόδουλος : Εδώ στην Ελευσίνα ;

Γερμανός : Μάλιστα .

Χριστόδουλος : Μήπως έχετε μπλέξει τη Μυκίνα με την Ελευσίνα ;

Γερμανός : Όχι, κύριε.

Χριστόδουλος : Έχει σταυρούς ; Κυπαρίσσια ; Πού διάβολο βρίσκεται ;

Γερμανός : Από αυτά που διάβασα στον Γερμανικό οδηγό, ευρίσκεται στην οδό των "επτά επί Θήβας".

Χριστόδουλος : Επτά επί Θήβας , οδός , Τι μου λέει ο χριστιανός !!! Μήπως αναφέρεται στην Θήβα ; Ρε, λες να κάνει λάθος ο Γότθος !!!

Διόδωρος : Όχι βέβαια . Είναι πολύ διαβασμένος, Χριστόδουλε.

Χρι : Εσύ ξέρεις πού βρίσκεται ;

Διόδωρος : Βέβαια.

Χρι : Έχει σταυρούς ;

Διο : Χριστόδουλε, γιατί νομίζεις ότι όλα τα νεκροταφεία είναι χριστιανικά ;

Χρι : Κοίτα, ρε !!! Ο Γερμανάρας έχει βγάλει χάρτη. Στρίβει αριστερά Το βρήκε, ρε!!!

Διο : Ναι, το βρήκε. Πηγαίνει προς τα κυπαρίσσια .

Χρι : Μα εκεί είναι το εργοτάξιο παραγωγής μπετόν !!!

Διο : Εκεί είναι το Μυκηναϊκό νεκροταφείο, Χριστόδουλε.

Χρι : Βλέπω κυπαρίσσια, ασφοδέλους, γαρμπίλι, αμμοχάλικο, μπετονιέρες, παλιοσίδερα, χαλασμένα μηχανήματα, βρωμιές, ανοιγμένους τάφους, ακαθαρσίες , όλα μαζί.

Διο : Ωχ ντροπή, Ω ξεφτύλα, Αλίμονο, αλίμονο. Πώς κατάντησαν οι θήκες των προγόνων μου!!
Χρι : Κοίτα, ρε, μες στα πόδια μας ήταν !
Γερ : Βλέπεις, Χριστόδουλε, που είχα δίκιο; Μήπως όμως για σένα είναι πιο σημαντικό το εργοτάξιο μπειόν από το νεκροταφείο ;
Χρι : Βγάζουμε ψωμί, ζουν οικογένειες.
Γερ : Το λες με τέτοιο τρόπο λες και ζει απ' αυτό όλη η πόλη.
Χρι : Πρώτα το φαί.
Γερ : Και με ιεροσυλία ;
Χρι : Αν πρόκειται για ειδωλολάτρες.
Διο : Με τη λογική σου θα εισηγηθείς για άδεια εργοταξίου πάνω στην Ακρόπολη των Αθηνών.
Γερ : Προσέξτε, βλέπω κάτι πολύ σπουδαίο !!
Χρι : Τι ;
Γερ : Τάφους με κτερίσματα. Θα γίνει διάσημος !!!
Διο : Γερμανέ, θα απογοητευθείς. Μην πλησιάζεις, θα λυπηθείς. Κράτησέ τον μακριά, Χριστόδουλε. Ξεφτλιστήκαμε, τραβάει βίντεο. Ωχ, ωχ, ωχ, ντροπές, ταπεινώσεις.
Γερ : Μα αυτό είναι πλαστικό μπουκάλι από κόκα-κόλα. Τούτο είναι σκουριασμένος τενεκές, εκείνο σάπιο στρώμα. Μα, κύριοι, μέσα στα μνήματα ; Αιδώς, Αργείοι !!!
Διο : Οδήγησέ τον προς τα' και, Χριστόδουλε, μη δει τις μπετοσακούλες και τα παλιά λάστιχα μεσ' στα μνήματα. Ωραία, έτσι, απομάκρυνέ τον.
Γερ : Μα το νεκροταφείο είναι χωρισμένο στη μέση από το εργοτάξιο. Υπάρχουν τάφοι και στην απέναντι μεριά ;
Διο : Ποιός έδωσε την άδεια κατασκευής ; Ποιός επιτρέπει ακόμη την λειτουργία του;
Χρι : Εντάξει, κατεστράφησαν μερικοί τάφοι. Υπάρχει πράμα !!! Αν είχαν και σταυρούς, ίσως το ενδιαφέρον να ήταν μεγαλύτερο. Θα σκάσουμε τώρα για τους ειδωλολάτρες ;
Διο : Διώξε τον, Χριστόδουλε, θα δει τα χαλασμένα αυτοκίνητα, τα παλιοσίδερα, τις μπετονιέρες και τις πρέσες δίπλα και μέσα στον χώρο του νεκροταφείου. Θα μας φτύσει !
Γερ : Καλά, δεν σεβόμαστε οι δυο σας τίποτα. Πώς καταντήσατε έτσι !! Ω Δήμητρα! Ω Κόρη! Μακάρι να είχα και εγώ στην πατρίδα μου τόσο σπουδαία πράγματα. Μα τον Δία, θα στείλω αντίγραφο του βίντεο στις αρχές της πόλεως.
Διο : Έξω μην το δείξεις το βίντεο, Γερμανέ !
Γερ : Αστεία λες.
Διο : Παλιά τους σεβόμαστε, σήμερα τους ξεχάσαμε.
Χρι : Τι λες, Διόδωρε ! Νεκροταφείο χωρίς σταυρούς και περιμένεις να το σεβαστώ; Αλληλουϊά, αλληλουγιαχ, αλληλουγιαχβέ, hallelujah.
Γερ : Σε λίγο θα χαθεί τελείως, θα το σκεπάσει η τσιμεντόσκονη. Βλέπω και αυτές τις μεγάλες τσιμινιέρες, μάλλον από τσιμεντάδικο πρέπει να' ναι.
Διο : Προχώρα λίγο ακόμα, Γερμανέ !
Γερ : Προχώρησα.
Διο : Λίγο ακόμα.
Γερ : Όχι, θα πέσω σε γκρεμό.
Διο : Έφαγαν τον βράχο, δεν άφησαν τίποτα !
Γερ : Φαγωμένος βράχος, τσιμεντάδικο, εργοτάξιο μπειόν, μπετονιέρες, παλιοσίδερα, βρωμιές κάθε λογής και στη μέση το Μυκηναϊκό νεκροταφείο. Τι υπέροχος πίνακας! Το ωραίο βρίσκεται στην αντίθεση !
Χρι : Έτσι ταφιάζει στους ειδωλολάτρες .
Διο : Έσσεται ήμαρ.....
Γερ : Σταματήστε! Ηρεμήστε! Ελάτε τώρα να σας δείξω και το αρχαίο θέατρο της πόλης σας!!!

Η Ελευσίνα σήμερα, σαν τόπος που έχει υποστεί την δράση της ελληνικής πολιτείας και της τοπικής κοινωνίας, ως φορέων συγκεκριμένης ιδεολογίας, προσπαθεί να βρει την φυσιογνωμία της. Μοιάζει με τον πολίτη που άλλοτε είναι Έλληνας και άλλοτε Ρωμικός. Άλλοτε Έλληνας και άλλοτε ΧατζήΈλληνας. Ονειρεύεται το ένδοξο παρελθόν της ενώ το

παρόν την φέρνει στη σημερινή πραγματικότητα. Έτσι έχει να αντιμετωπίσει προβλήματα επεκτάσεως και εγκαταστάσεως βιομηχανιών και να λύσει σημαντικά προβλήματα ρύπανσης του περιβάλλοντος (έδαφος, αέρας, θάλασσα, ηχορύπανση, αισθητική ρύπανση). Θυμίζω πως ένα εκ των χαρακτηριστικών των ελληνικών πόλεων είναι η ύπαρξη θεάτρων και πως εδώ δεν υπάρχει. Η πόλη χρειάζεται ένα αναβαθμισμένο "πνευματικό κέντρο" για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Θυμίζω (πρόταση) ότι υπάρχουν επιχειρήσεις που οφείλουν, χρωστούν στην πόλη λόγω των ζημιών και προβλημάτων που έχουν δημιουργήσει και πως πρέπει να ανταποδώσουν.

Η Ελευσίνα, ο Ελευσίνιος, έχει να αντιμετωπίσει τον άνθρωπο, ως φορέα συγκεκριμένης λογικής, που δημιούργησε την σημερινή κατάσταση. Πρέπει να συνδέσει το παρελθόν της με το σήμερα. Πρέπει να παρουσιάσει το μεγάλο ιστορικό της βάθος και βάρος και να αναδείξει τους ιερούς της χώρους.

Στις καρδιές των Ελλήνων είναι γνωστό τι σημαίνει Ελευσίνα. Κάποιοι στις μέρες μας προσπαθούν να αλλάξουν το ρόλο υπάρξεως αυτής της πόλεως. Ρόλος που καθορίστηκε από τις θεές, καθορίστηκε από παλιά. Εδώ και χιλιάδες χρόνια. Είναι η ιερή πόλη όλων των Ελλήνων κατά τα "ειωθότα" και όπως όρισε η μεγάλη **Θεσμοθέτις**.

Αποτελεί ύβρη, με την αρχαία έννοια, το να μιλήσω για τον καθορισμένο ρόλο της πόλης και να τον συγκρίνω με οποιονδήποτε άλλο, που ενδεχομένως να επιθυμούν κάποιοι στις μέρες μας. Αλλά, εδώ να θυμίσω την ελληνική άποψη, ότι η εξέλιξη του κόσμου δεν είναι γραμμική ώστε τελικώς να οδηγεί στην καταστροφή (συντέλεια), αλλά ελικοειδής, δηλαδή εξελισσόμενη συνεχώς και επαναλαμβανόμενη. Εκτιμώ ότι βρισκόμαστε λίγο πριν την τελευταία στροφή μετά την οποία θα φανεί το υπέροχο ελληνικό φως, το οποίο θα φωτίσει και την πόλη μας.